

A mi Kodályunk

Beszélgetés Petrovics Eszterrel a film rendezőjével

- *Március elején mielőtt élesbe fordult volna a korona vírusjárvány a Bartók Rádió délelőtti Cinemusic adásában, ahol filmzenéket mutatnak be, legnagyobb örömmre az általad rendezett filmről és annak zenéjéről volt szó. Itt nem a klasszikus értelemben vett zene-műveket lehet hallani, noha van, ami már klasszikusnak számít vagy ikonikusnak is mondhatnám, ezért a műsor külön érdekessége volt Kodály kamarazenei műveinek bejátszása a film kapcsán. Riport is készült veled ebben a műsorban, ahol elhangzott, hogy a film egyszerre dokumentumfilm, de ugyanakkor fikció is. Hogy értsük ezt?*

Össze lehet vegyíteni a kettőt, a fikciós dokumentumfilm műfaj lehet talán a legáltalánosabb besorolás. Elsősorban ismeretterjesztésre hívatott, mégis a főszereplők – akik gyakorló muzsikuskok – tartalmilag meghatározott jelenetekben spontán beszélgethettek, vagyis irányítva, de szabadon gondolkodhattak, cserélhettek eszmét egy-egy témáról.

- *Eddigi munkáid során nem először foglalkozol Kodállal, például Arany János vagy a Páva variációk kapcsán mintegy előtanulmányként már letetted névjegyed a témában. Édesapád Petrovics Emil, aki Kodály tanítvány volt, mesélt személyes emlékeiről?*

Mesélt, de elég szűkszavúan. Mint ahogy maga Kodály is elég szűkszavú ember volt, édesapámnak, a tanítványnak – akit többekkel egyetemben Kodály népzenei tanított – nem igazán volt módja közel kerülni hozzá. Természetesen nagyra becsülte, kiváló szerzőnek, mesternek tartotta, de mivel Kodály nagyon tartózkodó volt, sőt, olykor még mogorva is, megközelíthetetlennek érezte. Nem az érzelmekről szólt ez a tanár-diák viszony, hanem egy zenei nagyság iránti tiszteletről.

- *Mennyi időt vett igénybe a dokumentumok felkutatása és a forgatókönyv megírása?*

A film előkészítése, amely magában foglalja a felkészülést, kutatást és végül a forgatókönyv megírását kb. fél évet vett igénybe. Szerencsére Kodály hátrahagyott írásai köteteket tesznek ki, a róla szóló tanulmányok szintén, így nem okozott gondot, hogy hova nyúljak. Természetesen ebben óriási segítséget nyújtott a film két szakértője Dr. Dalos Anna és az időközben eltávozott Dr. Ittész Mihály zenetudós és Kodály-kutató. Az ő iránymutatásukkal szelektáltuk ezt az óriási anyagot.

- *A felvidéki helyszíneken Galántán, Nagyszombaton, Zoborvidéken hogyan fogadták a forgatást? Kik segítették a munkát? Volt-e valami különlegesség, ami ott került a szemed elé és bekerült a filmbe?*

Muhi András Petrovics Eszterrel az Uránia moziban

Még az előkészítés során próbáltam feltérképezni, hogy ezen a vidéken ki tudna segíteni. Beütöttem az interneten, hogy Kodály és Galánta. Józsa Mónika nevét adta ki a „rendszer”, bátran mondhatom, hogy a legjobbat választotta ki az éter. Ő egy kiváló karnagy, tanár és Kodály-kutató, akivel azon nyomban felvettem a kapcsolatot. Amikor kiutaztam teljes odaadással mutatta meg a vidéket, Kodály gyermekkorának és gyűjtőútjainak színhelyeit és avatott be a szlovákiai vonatkozásokba. Az ő közreműködésével ismertem meg Mézes Rudolfot, a Csemadok Nyugat-szlovákiai alelnökét, aki a forgatás lebonyolításában, ütemezésében nyújtott nagy segítséget. Az az igazság, hogy az egész stábot nagyon megejtette az a fajta önzetlen segítség, szeretet, büszkeség, amit nemcsak a Kodály-ügy iránt tanúsítottak, hanem irántunk is. Erőn felül mindent elkövettünk, hogy olajozottan és megelégedéssel dolgozhassunk pár napig náluk, Szlovákiában. Ami pedig az ottani érdekességeket, kutatási eredményeket illeti, az látható a filmben.

– *A budapesti helyszínek közül számomra a Gruber-lakás volt kuriózum. Fellelhető még a nagypolgári élet nyoma? Rád hogy hatott a helyszín?*

Most egy ügyvédi iroda működik a lakásban, aminek nagypolgári jellegét igyekeztek megőrizni. A tágas terek, gyönyörű ablakok magukért beszélnek. A benne munkálkodók pedig nagy tisztelettel vannak a lakhely

íránt, hiszen ugyan úgy, mint a szlovákiai kollégák, büszkéek arra, hogy a magyar kultúra legnagyobbjainak milyen fontos helyszínei voltak ezek. Barátságok, házasságok és meghatározó művek születtek itt. Felemelő.

– *A filmben nemcsak a családi zenei háttеред érezhető, hanem köztudott zenei végzettséged is. A keretes szerkezet, mely egy újstílusú népdalt idéz visszatérő formájával, igen ügyesen keveri a múltat és a jelent, mert többek között a Corinthia Hotelbe kalauzolja a nézőt. Ez a hangverseny a maga korában is kuriózumnak számított, mint tudjuk, megosztotta a hallgatóságot is, nekünk ez a zenei stílus már evidenciának számít. Ezért választottad ezt központi zenei anyagnak?*

A kodályi életútnak ez az első nagyon fontos állomása. Gondoljunk bele, 1910-ben vagyunk, Kodály ekkor 28 éves és először áll egy teljes szerzői esttel a nyilvánosság elé és nem is akármilyen művekkel! Nagyon adta magát, hogy ez legyen az a tartalmi kiindulópont, amire fel tudjuk a film első részét építeni, hiszen el akartam térni a klasszikus értelemben vett, kronologikus szerkesztéstől.

– *Amikor először láttam a filmet meglepett a szereplőválasztásod. Eredetileg zenészeket és színészeket akartál, netán azonnal a két ifjú muzsikusra gondoltál a csellista Devich Gergely és a zongorista Ránki Fülöp személyére, akik már saját területükön nem is egyszer bizonyítottak vagy a mai szokás szerint castingoltál?*

Devich Gergely személyisége adta a film feldolgozási módjának ötletét, vagyis azt, hogy fiatal muzsikusok fülén, szemén és szívéen keresztül lássuk a fiatal, a kevéssé ismert Kodályt, az ő párbeszédeikből táruljon fel ez a korszak. Gergővel már korábban dolgoztam és azt vettem észre, hogy amikor éppen nem csellózik, akkor a zene lényegéről, szépségéről töpreng és ezt megosztja másokkal is. Ez adta az első lökést, hogy valahogy ilyen

módon kellene megközelíteni és formába önteni a filmet. Az már „csak” hab volt a tortán, hogy az 1910-es koncert zenei anyaga nagyon fontos szerepet szán a csellónak, így nem volt kérdés, hogy Gergő az egyik biztos pont. Nem is beszélve arról, hogy nyitott, derűs személyisége reményt adott arra, hogy kamera előtt is hozni tudja formáját. Hozzá választottuk Fülöpöt, akit muzsikusként ismertem, személyesen nem, de azt hiszem, remek párost alkotnak. A filmben szereplő Kruppa Kvartettel is dolgoztam korábban, egyértelmű volt, hogy a fiatal, élvonalbeli együttest kérjük fel erre a munkára. Hat teljesen különböző személyiség, ami úgy gondolom, hasznára vált a filmnek. A fiatalokkal csináltunk próbafelvételt természetesen, e nélkül felelőtlenség lett volna belevágni, de szerencsére jól viselték a kamera jelenlétét.

– *Azonnal kötélnek álltak? Ajánlottál nekik olvasnivalókat, adtál tájékoztató pontokat vagy rájuk bíztad a felkészülést? A beszélgetéseik szövege mennyire volt kötött, improvizálhattak-e ahol a saját gondolataikat is megfogalmazhatták.*

A megkeresés után kértek gondolkodási időt. Ez nagyon megnyerő volt számomra, hiszen érezhető volt, hogy komolyan és felelősen veszik a felkérést. Aztán igent mondtak. Fél évük volt a zenei anyag és a kodályi életút, életmű elsajátítására. Csodálatosan felkészültek és úgy láttam, nagy örömmel és lelkesedéssel tették. A kisujjukban volt minden, így egy-egy jelenetben a tartalmi vázat határoztuk meg, hogy minek kell mindenképpen elhangoznia, az viszont, hogy hogy beszélgetnek erről és hogy csempészik be a nélkülözhetetlen információt, rájuk volt bízva. Úgyesen kellett egyensúlyozni, hogy ne legyünk sem didaktikusak, sem felületesek. Nem volt megírt szöveg, hiszen éppen ezért ők a főszereplők, mert túlmenően, hogy remek és művelt muzsikuskok, saját véleményük, gondolatuk van a témáról és engem ez érdekelt a legjobban. Mit jelent ma egy huszonéves fiatalnak Kodály?

– *Mennyire tudtak átváltani a napi megszabott rend szerinti gyakorló muzsikusból egy látszólag szabadon utazó és érdeklődő turistává, akit ugyanakkor egy állandóan figyelő kamera követ és nem áll rendelkezésre végtelen idő.*

Ezt is kipróbáltuk a próbafelvétel alkalmával, hogy mennyire képesek váltani, nem sok-e az egész, szellemileg nem nagyon megterhelő-e. A napi 8-10 órás forgatás, a jelenetek, beszélgetések, eljátszandók többszöri megismétlése kimerítő volt. De hősiessé kibírták. 10 nap volt összesen, 3 részre bontva.

– *Érzékelted a közös felkészülés vagy munka során, hogy szélesebb látókörre tettek szert a film kapcsán, most másképp értékelik a fiatal Kodály és Bartók erőfeszítéseit? A múlt század fordulójának hangulata megérintette-e őket?*

Teljes mértékben a korszak, a szellemiség hatása alá kerültünk mindannyian, de hát éppen ez a cél, hogy ezt megmutassuk a filmvásznon. Hogy milyen varázslatos és egyszersmind küzdelmes volt ez az időszak e két géniusz számára. Az ifjúság, a pályakezdés, az álmok és a realitások világa...

– *Megmutattad az aktív fiatal művészek felkészülési munkafolyamatát is, az őket tanító professzorok még ismerték magát Kodályt személyesen. Ezt a vonalat mennyire lehetett megéreztetni a filmben?*

Nagyon erős volt a szándék bennem, hogy a folyamatosságot érzékeltessem. A generációkon átívelő zenei örökség átadásának fontosságával mindenki tisztában van, de talán nem baj, ha ez újra és újra felbukkan a filmben. Kodály és Bartók zenéjének értelmezési lehetőségeivel mindenki találkozhat – legyen az gyerek vagy felnőtt, műkedvelő vagy hivatásos muzsikus-, hiszen e két nagysággal jó együtt élni, elmerülni a művészetükben. És aki kicsit is fogékony a zene iránt, talán nem túlzok, kötelessége is lélekben „társbérletben” élni velük.

– *A szűkebb szakmai közönségnek 2019 tavaszán volt a bemutató a Vigadóban. Akkor még csak ábrándoztunk arról, hogy a Pannonia Entertainment jóvoltából forgalomba kerülhet és a nagyközönség is megismerheti. 2020. március 11-én szinte az utolsó pillanatban az Uránia moziban volt a premier. Milyen volt a fogadtatás?*

Nagyon meleg hangú volt a fogadtatás, annak ellenére, hogy sokan nem tudtak eljönni, jobban mondván – az áldatlan helyzet miatt – nem mertek eljönni a bemutatóra. A visszajelzések alapján úgy éreztük, hogy a nézőket

levették a lábukról ifjú muzsikusaink és be tudták vezetni abba a szépséges és sokszínű kodályi világba, amit meg akartunk mutatni. Talán az a legfontosabb, hogy mindaz a szeretet, tisztelet, főhajtást, amit mi, alkotók érzünk Kodály iránt, átjön a filmvászonon.

– *A film egy dokumentumtrilógia első része, a fiatal Kodályról az MMA támogatásával. A folytatásról milyen elképzeléseid, terveid vannak.*

Muhi András producerrel, Sibalin György operatőrrel és a többi alkotóval egyetemben hamarosan elkezdjük előkészíteni a 2. részt. Haldunk tovább az időben, az I. világháború utáni kényes történelmi helyzetet és ebben Kodály szerepét mutatjuk be, központba állítva a korszak meghatározó remekművét, a Psalmus Hungaricumot. A jelen helyzetben meg van kötve a kezünk, nehezebb az anyaggyűjtés, egyeztetés, de bizakodunk abban, ha visszaáll az élet normális kerékvágásba, gőzerővel vethetjük bele magunkat ismét a kodályi életműbe.

B. Horváth Andrea

Most itt tartunk... *FRISSÍTÉS (2020.03.12.)*

Kedves Érdeklődők!

A koronavírus helyzet kiadott kormányrendeletre való tekintettel a film nem került országos moziforgalmazásba.

A film premierjét egy későbbi időpontban tartjuk meg, attól függően, hogy miként változik a helyzet a koronavírus magyarországi terjedésével és a mozikat érintő kormányzati intézkedésekkel kapcsolatban.

Köszönjük megértésüket.

szerk.

Kitüntettjeink

Igó Lenke – OAKE (Organization of American Kodály Educators)
Életmű-díj

Nemzeti Ünnepünk, Március 15-e alkalmából

Berlász Melinda – Széchényi-díj

Géczy Olga – Magyar Arany Érdemkereszt Polgári Tagozat

Erdei Péter – Magyarország Kiváló Művész

Somos Csaba – Magyarország Lovagkereszt

Örömmel és tisztelettel gratulálunk, kívánunk további sikereket, jó egészséget!